

GENOLOGIE DNES: SOUBORY STUDIÍ Z PREŠOVA

Genologické a medziliterárne štúdie 1. Zostavila Viera Žemberová. Filozofická fakulta, Prešovská univerzita 2009.

Genologické a medziliterárne štúdie. Priešečníky umenia a vedy. Zostavila Viera Žemberová. Filozofická fakulta, Prešovská univerzita 2009.

Prešov se vrací ke svému původnímu komparatisticko-genologickému poslání, které kdysi započal vydáním proslulého sborníku k varšavskému mezinárodnímu sjezdu slavistů *Komparatistika a genológia* (vyd. Bratislava 1973), ovšem na jiné, nové úrovni a s jinými problémy. Tradiční literární komparatistika je tu nahrazena Ďurišinovskou meziliterárností, genologie je nahlížena z různých zorných úhlů, na křižovatce svého vývoje a v nových souvislostech. Oba svazky tedy zachycují současné uvažování o dvou tradičních komponentech střeoevropské literární vědy v charakteristické poloze, která není řadě českých literárních vědců blízká – na rozdíl od některých českých slavistů.

První svazek uvádí autor těchto řádků analýzou postavení genologie v systému literárněvědných disciplín a konstatuje její neustálenost a nestabilitu. Stanislav Rakús ve studii *K problematike románovosti a novelizmu* se snaží narysovat hranici mezi těmito dvěma žánry a zastává názor, že román novelistickou žánrovou strukturou nijak nepotlačuje. Pavol Markovič chápe mytizaci a intertextualitu jako dva komplementární procesy, Eubomír Kováčik v literárněhistorickém příspěvku nachází v poezii Jána Botta žánrový a druhový syntetismus. Kristína Krnová píše o naturističnosti v novele Petra Karvaše *Náruživý útek*, Viera Žemberová analyzuje žánrové rozpětí textu jako následek filozofování v literatuře na dílech Etely Farkašové, Ján Jambor studuje archi-textualitu v románu Petera Stanka (roč. 1933) *Agnes* (1998), Eva Vitézová pojednává o mezižánrových a vnitřněžánrových souvislostech pověsti, František Mihina uvažuje o filozofii a literatuře jako substrukturách semiózy, Pavol Zubal ve studii *Interferencia v literárnom a kultúrnom prostredí* vychází z působení německé filozofie na slovenské osvícenství a romantismus, Marcel Forgáč píše o existenciálních motivech v díle Jána Johanidese, Peter Karpinský o národních motivech v comiesu, Gabriela Mihalková o žánru dумы v slovenské romantické literatuře; o překladatelských problémech ukrajinsko-slovenských pojednává Valéria Juričková, jednu z prací Jozefa Cígera Hronského analyzuje z žánrového hlediska Martina Petriková, jeho noetický triptych zase Magdaléna Ilková-Palaščáková, o pramenech zla v slovenské dětské literatuře 20. století píše Martina Kasaničová.

Mnohem rozsáhlejší druhý svazek, kde v prvním oddíle *Slovenský a slovanský meziliterární kontext* najdeme rozsáhlé analýzy *Medzi látkou a tёмou* z pera Stanislava Rakúse, další studie Evy Fordinálové, Milana Pokorného (epos, román, románová epopej), I. Pospíšila (Dostojevskij), Jána Gbúra, Františka Koliho (perspektiva interpretace). Druhý oddíl *Teória a prax (umeleckého) prekladu* jsou studie Rubena Andreanského (o filozofických aspektech literárního překladu) a Jána Vilikovského o překladech z W. Shakespeara.

Oddíl *Slavistika a výskum svetovej literatúry* uvozuje studie o slavistice z pera Miloše Zelenky a potom následují různé práce na různá témata, např. Eubici Babotové o Rusínech-Ukrajincích, I. Pospíšila ke knize Hany Voisine-Jechové, Aleny Zachové

o románu Vladimíra Párala, Martina Golemy o slovanské archeologii, Anny Zelenkové o česko-slovenské vzájemnosti a nevzájemnosti, Viery Žemberové o výzkumu literárního romantismu, nedávno zesnulého polonisty Ludvíka Štěpána k filozofickým předpokladům polské moderny, Mileny Šubrtové o hře a motivační strategii v české literatuře pro děti a mládež. Velmi podstatný je v této souvislosti oddíl Společenské vedy a umenoveda, kam studií o ontologii literatury přispěl František Mihina; Jan Sošková psala o o „básníci“ filozofii, Viera Bilasová o prűnicích filozofie, etiky a literatury, Vasil Gluchman o podobě morálky v Balzacově Lidské komedii, Ľubomír Belás, jenž se zabýval mocí a ctností v Machiavelliho Vladaři, a Vladislav Suvák analyzoval Antisthenovy výklady Homéra v kontextu sokratiky. Oddíl *Umenie a umenoveda* obsahuje studie Martina Zbojana o košické moderně a Tibora Ferka (o knize Tomáše Štrausse), Jána Jambora o epické kriminální literatuře a Michala Tokára o ilustraci v knize lyrické poezie.

Zatím se tyto genologické studie na jedné straně vyrovnávají s teoretickými problémy teorie a historie literárních žánrů, konstatují určitá fakta a zamýšlejí se – spíše však jen zřídka – nad samotnou disciplínou, neboť její existence a funkce není zdaleka samozřejmá, na druhé straně se snaží podávat další a další příklady nezbytných žánrových studií, jako by chtěly dokázat pravdivostní hodnotu známého Hegelova dialektického zákona přechodu změn kvantitativních v kvalitativní. Je třeba říci, že i tradiční přístupy k žánrům mají svou kognitivní hodnotu.

Ivo Pospíšil

ЛИРИЧЕСКИЙ СУБЪЕКТ В РУССКОЙ РОМАНТИЧЕСКОЙ ПОЭЗИИ

Eliáš, Anton. *Demiurg či reptající trstina. Lyrický subjekt v ruskej romantickej, postromantickej a neoromantickej poézii*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, 134 c.

Русская классическая поэзия XIX-ого века занимает важное место среди профессиональных интересов известного словацкого исследователя-русиста **Антон Элиаша**, об этом свидетельствует целый ряд опубликованных статей (Ср.: Eliáš, Anton. *Čas a priestor v lyrike M. J. Lermontova*. В сб.: *Lermontovovský zborník*. Banská Bystrica: KPÚ, 1985, с. 49–57. Eliáš, Anton. *K problematike typologických osobitostí Puškinovho romantizmu*. В сб.: *Puškinovský zborník*. Bratislava: Pedagogický ústav, 1988, с. 55–61. Eliáš, Anton. *Na margo Lermontovovej lyriky a jej prekladových podôb*. Romboid, 25(1990), № 4, с. 108–112. Eliáš, Anton. *Ruská romantická lyrika v kritike revolučných demokratov*. Slavica Slovaca, 23(1988), № 2, с. 151–155. Eliáš, Anton. *Lyrika M. J. Lermontova*. Ruský jazyk, 40(1989), № 2, с. 51–56. Eliáš, Anton. *Chronotopické aspekty typológie hrdinu ruskej romantickej lyriky*. Slovak review, 6(1997), № 1, с. 36–52. Eliáš, Anton. *Reflexia romantizmu v lyrike K. D. Bal'monta*. В кн.: *Kontexty ruskej moderny*. Bratislava: Stimul, 1996, с. 37–64. И др.) и осуждаемая могография, опубликованная в 2008 г. В этой работе доминантное внимание уделяется лирическому субъекту в русской романтической поэзии. Подход к избранной теме отличается концептуальностью и обдуманностью: автор не стремится охватить всю проблематику решающих этапов развития русского романтизма (например, он намеренно избегает формальных описаний и анализа всех представителей и артефактов почти столетнего «романтического процесса» русской лите-